

Fons Rafael Vilarrubias. INSPA. Diputació de Girona

>> *Autoretrat de Rafael Vilarrubias.*

El primitiu fotoperiodisme

El gironí Mariezcurrena és l'autor del primer reportatge periodístic a la premsa catalana

El gironí Heribert Mariezcurrena i Corrons és considerat el primer fotoperiodista modern arran del reportatge que va fer sobre els efectes devastadors dels terratrèmols a Màlaga l'any 1885, reportatge que es va publicar a la revista catalana *La Il·lustració*.

DOLORS GRAU I FERRANDO > Text

El nostre món actual és un món fet d'imatges, i una notícia sense imatge és menys notícia. Paradoxalment, la imatge dins el món de la premsa és relativament nova i no podem parlar d'un veritable fotoperiodisme fins a partir dels anys trenta del segle xx.

L'aparició de les primeres fotografies a la premsa va lligada al desenvolupament de la tècnica que fa possible la reproducció de les imatges en substitució dels gravats. La primera que va aparèixer en un diari és la d'unes barraques al *Daily Herald* de Nova York l'any 1880. Un any més tard va sortir al carrer la revista barcelonina *La Il·lustració*, i publicà la primera fototípia a la premsa. Tanmateix, el que es pot considerar el primer reportatge fotogràfic imprès a la premsa catalana es publicà l'1 de febrer de 1885, també a *La Il·lustració*, i en va ser autor un gironí: Heribert Mariezcurrena. Era el reportatge sobre els efectes d'un terratrèmol que havia destruït alguns pobles malaguenys el desembre de 1884. Mariezcurrena, amb un concepte molt modern, va ser nomenat el corresponal encarregat de cobrir la notícia. El reportatge es va començar a publicar mesos més tard que s'hagués produït la catàstrofe, i es varen publicar diferents imatges

en diferents números de la publicació. Així doncs, a la fotografia de premsa li mancava una de les característiques del fotoperiodisme actual: la immediatesa.

Imatges documentals

A principis del segle xx no existia la figura del fotoperiodista, ni els reportatges fotoperiodístics, ni la mentalitat periodística vinculada a l'actualitat del moment. La tècnica tampoc estava prou desenvolupada, ni els equips fotogràfics havien reduït el pes i el volum necessaris per assolir la rapidesa requerida per a una fotografia de premsa tal com l'entendem actualment. Era el retratista professional qui dispensava imatges a una premsa asincrònica amb l'actualitat. Aquests retratistes també realitzaven imatges documentals per encàrrec o les venien com a recordatori del que es consideraven els grans actes, com les visites oficials d'Alfons XIII, la col·locació de la primera pedra del port de Palamós, l'activitat tapera, la construcció del clavegueram a Palafrugell, la construcció del túnel del ferrocarril a Ripoll o les imatges dels temporals a la costa. Mauri, Fagnoli, Unal, només per citar-ne alguns, eren coneguts com a editors de postals, com a retratistes, o com totes dues coses alhora, i en més o menys mesura també es varen dedicar a la fotografia docu-

El primer reportatge fotogràfic imprès a la premsa catalana es publicà l'1 de febrer de 1885 a *La Il·lustració*, i en va ser autor un gironí: Heribert Mariezcurrena

Fons Rafael Vilarrubias. INSPA. Diputació de Girona

>> *Foto que va fer Rafael Vilarrubias de la inundació a Banyoles l'any 1932.*

mental. Fins i tot els que eren només editors de postals, com Joanola de Palafrugell, entre molts altres, també comercialitzaven aquestes fotografies documentals, que les havien realitzat els retratistes professionals i, en algunes ocasions, els fotògrafs amateurs.

Fins i tot les fotografies que cobrien els grans esdeveniments històrics de l'època, com les famoses imatges de la Setmana Tràgica a Barcelona de l'any 1909, fetes per Adolf Mas, són fotografies en què els soldats estan posant per al fotògraf als carrers de Barcelona. O les fetes per Frederic Ballell, fill de llagosterenc, en què la gent del carrer posa estoicament mirant a la càmera del fotògraf al costat dels taüts que s'han tret dels convents. Fins i tot els protagonistes de les notícies posaven a l'interior de les galeries. Així doncs, per exemple, no tenim imatges que il·lustrin la Tercera Guerra Carlina. Però sí que tenim les imatges dels seus protagonistes, com la col·lecció de retrats de soldats carlins fets per Grivé a Olot o per Masseguer a Girona.

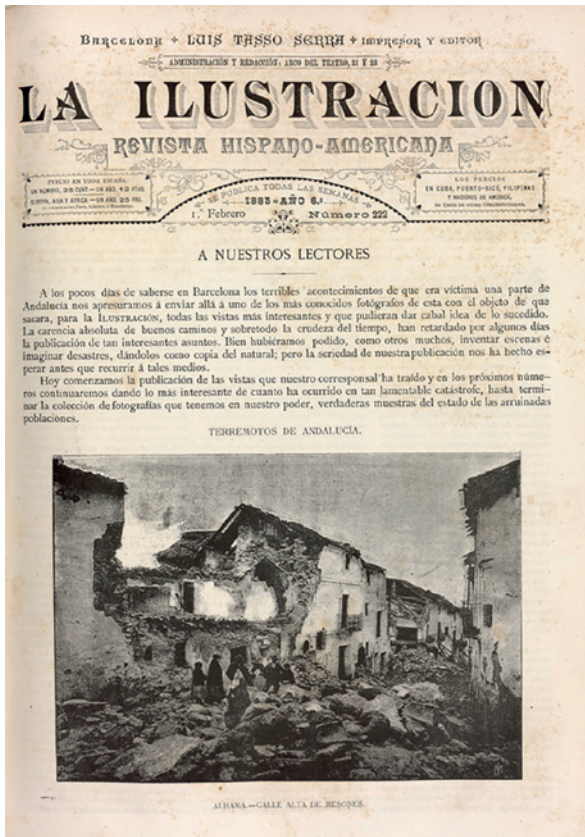
Els periòdics de principis del nou-cents eren periòdics pràcticament exempts

d'imatges, certament, tot i que tampoc excel·lien per la inclusió d'un gruix important de notícies d'actualitat. Les imatges abundaven més en publicacions de caire cultural, com el *Suplemento Literario* d'*El Autonomista*, però pràcticament sempre eren imatges purament il·lustratives, que substituïen el paper que tenien els gravats: paisatges i personatges il·lustres, fonamentalment. I a aquest panorama se li va afegir la moda de les revistes il·lustrades que contenien una important quantitat de vistes del país.

Mariezcurrena i Ballell

Mariezcurrena va néixer a Girona l'any 1846 i era fill del també fotògraf Ignasi Mariezcurrena. La vinculació amb Girona, però, va ser curta, atès que de ben petit tota la família es va traslladar a Barcelona, on ell va fer la carrera professional. Frederic Ballell és un dels pioners de la fotografia de premsa que ha vist incrementat el seu reconeixement els últims anys. Tot i que no va néixer a les comarques de Girona, sinó a Puerto Rico, el 1864, era fill d'un llagosterenc, i es va establir defini-

Feien imatges documentals per encàrrec o les venien com a recordatori del que es consideraven els grans actes

Fons Emili Massanas. INSPA. Diputació de Girona

>> Col·locació de la primera pedra al port de Palamós l'any 1902. Imatge comercialitzada com a postal per Joanola.

>> Reportatge del terratrèmol fet per Mariezcurrena publicat a la revista La Ilustración.

tivament a Catalunya a finals del segle XIX. Es va dedicar a la fotografia periodística. Va col·laborar a la revista *Il·lustració*, a *Feminal*, a *L'Esquella de la Torratxa* i a *La Hormiga de Oro*, entre d'altres. Concretament de Girona té fotografies de la colònia escolar a Ripoll que es van publicar a *L'Esquella de la Torratxa* l'any 1908.

Campañá i Vilarrubias

Els condicionants van canviar de forma força radical als anys trenta. Apareixen les càmeres Leica, molt més lleugeres i amb pel·lícula de pas universal, que permetien fer trenta-sis fotografies sense haver de recarregar la càmera amb la placa de vidre. A més, els nous aires de la República en contraposició amb la dictadura de Primo de Ribera provoquen una eclosió en el món de la cultura, les lletres i la comunicació. És en aquesta època que ja es pot parlar pròpiament de fotoperiodisme, i a les comarques de Girona hi trobem vinculats l'excepcional Antoni Campañá i Rafael Vilarrubias.

Antoni Campañá és considerat un dels pioners i un dels grans del fotoperio-

disme a Catalunya. Va néixer a Arbúcies l'any 1906, però es va iniciar en la fotografia en un estudi de Barcelona. Als anys trenta va començar a col·laborar com a fotògraf esportiu a *La Vanguardia* i a *El Día Gráfico*.

Qui també va publicar les seves imatges a *La Vanguardia* i a *El Día Gráfico* va ser Rafael Vilarrubias que, tot i que va néixer el 1905 a Igualada, va treballar a Banyoles des dels anys trenta fins a la seva mort, l'any 1953. Va publicar a la revista local de Banyoles, *Horizontes*. Les imatges de Vilarrubias són molt modernes per a la seva època. Josep Maria Mateu i Tarafa explicava, el 1999, la revolució que va significar per als fotògrafs del Pla de l'Estany l'arribada de Vilarrubias amb la seva Leica amb negatius flexibles de pas universal. Josep M. Mateu deia que mentre Vilarrubias tenia temps de tirar seixanta fotografies, ell i el seu pare només en podien tirar tres o quatre, amb la seva càmera encara de plaques de vidre.

Dolors Grau i Ferrando és arxivera.

És als anys trenta que ja es pot parlar pròpiament de fotoperiodisme